

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2012 m. rugpjūčio 17 d. *

„Drąsuolių“ taikinyje – buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai

Šiais metais žiniasklaida nemažą dėmesį parodė tremtinių, politinių kalinių, Lietuvos partizanų ir Laisvės kovų dalyvių sąskrydžiu „Su Lietuva širdy“, pirmajį rugpjūčio šeštadienį tradiciskai įvykusiamame Ariogaloje. Tačiau skaitant kai kurias publikacijas tenka stebėti, kad žurnalistai taip prastai išmano dar visai neseną Lietuvos politikos raidą.

Daugelyje publikacijų, šiltai atsiliepiančių apie tremtinius, tarsi stebimasi, kad sąskrydyje daug dėmesio parodytą Tėvynės Sąjungos–Lietuvos krikščionių demokratų partijai. Pavyzdžiui, „Delfi.lt“, lyg nustebusi, pabrėžė, kad sąskrydyje buvo dalijamos „Tėvynės Sąjungos žinios“. O.V. Valiušaitis „Lietuvos žiniose“ tvirtina, kad buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai esą yra „valstybininkų“ tarnyboje, o šiaip jų vaidmuo politikoje téra „kuklus“.

Cia norėčiau priminti keilis nesenus faktus, kurie kai kuriems žiniasklaidininkams gal ir atrodo mažareikšmiai,

bet jų visus teiginius verčia niekais.

Ariogalo sąskrydžio pagrindinė iniciatorė yra viena aktyviausią organizacijų – Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga (LPKTS), dar visai nesenai buvusi savarankiška gausiausia politinė partija, vienijusi 46 tūkstančius narių ir turėjusi 63 skyrius visoje Lietuvoje. 1992–1996 metų Seimo kadencijoje buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai Seime turėjo savo frakciją ir dirbo savarankiškai. Vėliau, šalyje valdžią perėmus kariesiems, dešiniosios politinės jėgos pradėjo telktis bendram savų tikslų įgyvendinimui. Jau 2000 metais LPKTS į Seimo rinkimus éjo bendrame Tėvynės Sąjungos sąraše. 2004 metais LPKTS savo suvažiavime nutarė žengti dar vieną žingsnį: ruošiantis 2004 metų Seimo rinkimams susijungti su konservatoriais. Tai buvo padaryta 2004 metų vasarį jungtiname LPKTS ir TS suvažiavime. Po suvažiavimo įvyko dar vienas steigiamasis su-

važiavimas, kurio metu buvusių politinės organizacijos LPKTS vietoje įkurta ir visuomeninė to paties pavadinimo organizacija.

Jungtinėje TS partijoje atsirado Politinių kalinių ir tremtinių frakcija. Buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai 2004 metų rudenį kartu su konservatoriais jungtinės partijos sąrašuose kandidatavo į Seimą ir gavo ne vieną mandatą. Taigi LPKTS savo politinę veiklą oficialiai susiejo su vertybiskai giminininga TS ir iki šiol dirba jos sudėtyje.

Būtų teisinga, jei V. Valiušaitis ir kiti, užuot menkinę buvusių politinių kalinių ir tremtinių politinę veiklą, pasigiliintų, ką TS Politinių kalinių ir tremtinių frakcija per dvi kadencijas nuveikė Seime, kas iškovota ir ko pasiekta. Bet tokiai žurnalistinei įžvalgai arba trūksta noro ir intelektinių jėgų, arba tai nedarama specialiai. Esu įsitikinus, kad nedarama specialiai ir tai yra lengvai įrodoma.

(keliamas į 2 psl.)

Laisvės ugnis Prienuose

Kai žvelgi į žaliuojančią Dubysos slėnio pievą, girdi žmonių šurmuli, vi-sada prisimeni tuos, kurių jau nėra. Taip, jie gyvi mūsų prisiminuose, bet ir mes ne amžini. Ar dar liks tie, kuriems svarbūs gyvi išlikę liudininkai?

Dalytė Raslavičienė pažiūstu nuo Sajūdžio laikų. Vi-sada energinga, žvali, kupina ambicingų planų. Ji kiekvienais metais surenka būri žmonių, bendraminčių, palieptų tos pačios žymės – tremties ar lagerio – kurie vyksta į Ariogalą, į tradicinį tremtinių, politinių kalinių ir Laisvės kovų dalyvių sąskrydį. Ji atsitiesia po negandos ir kaip tikra lietuvių motina saugo visus, esančius šalia. Dalytė palaiko artimus ryšius su Prienų sporto mokyklas vadovybe ir jų padedama organizuoja sportininkų, nešančių atminimo deglą, bégimą. Šiais metais jie, pade-

Prienishkiai išlydi sąskrydžio ugnies nešėjus

dami sąskrydžio organizatorių, pasipuošė įspūdinga apranga. Kaip gražu, kai į Ariogalo slėnį įbėgo sąskrydžio apranga pasipuošę trijų rajonų atstovai. Tarp jų buvo ir Svetlana ir Pranas Batučiai, Jonas Ivanauskas, Vladimiras Snežik bei jaunieji bėgikai iš sporto mokyklos. Dalytė Raslavičienė ir Aldona Ivanauskienė rūpinosi jais, kaip savo vaikais.

Kas gali perteikti šventes

didybę, jei ne tie, kurie ten atvyksta pirmajį kartą. Tarp jų buvo ir Sergejus Jovaiša, kuris su Prienų savivaldybės tarybos nariu Jonu Vilioniu padéjo tremtiniams transportu. Sergejus Jovaiša uždegė deglą nuo partizanų pagerbimo aukuro Prienų aikštėje, kurį mūsų sportininkai perdarė V. Raibikiui. Taip, tai ne olimpinė liepsna, bet kokia jauki.

(keliamas į 8 psl.)

Sveikinimai „Tremtiniui“ 1000-ojo numerio išleidimo proga

Mieli ir brangūs „Tremtinio“ skaitytojai, straipsnių autoriai, leidėjai,

Nuoširdžiai sveikinu Jūsų savaitraštį su gražia švente – 1000-ojo numero pasiodymu. Sveikinu ir dėkoju kiekvienam, kieno darbų ir pastangų dėka tai įvyko, kieno darbų ir pastangų dėka Jūsų leidinys jau daugiau nei du dešimtmečius pasiekia savo ištikimus skaitytojus.

Atvirai džiaugiuosi, kad „Tremtinys“ neliko vien atgimimo metų leidiniu. Džiaugiuosi, kad jis atlaikė finansines šalies pvertatas ir sunkmečius, kad išliko ir, neabejoju, dar ilgai išliks toks, koks yra – išskirtinis skelbiamas medžiagos vertė, autentiškas ir gyvas, rašantis pačius tikriausius, žmonių gyvenimais ir likimais pamatuotus dalykus. Neabejoju, kad Jūsų puslapiuose aprašytos laisvės kovos ir istorinės asmenybės, už įsitikinimus kalintų žmonių prisiminimai, patys atviriausi patirties tremtyje liudijimai dar ne kartą pravers istorijos mokslininkams ir mokytojams, moksleiviams ir studentijai, visiems besidomintiems savo tautos ir šalies praeitimi. Neabejoju, kad šiai prisiminimais, kuriuos iš esmės galime laikyti Lietuvos kančią ir vilčių dokumentika, dar ne viena karta naudosis kaip tikru istorinės tiesos šaltiniu, o svarbiausia – tikrujų tautinių galių – ir fizinių, ir dvasinių, – šaltiniu.

Ačiū Jums už tikrujų vertybų pamokas, perduodamas tūkstančiams skaitytojų. Dar sykį nuoširdžiai sveikinu Jūs su švente ir linkiu kuo geriausios kloties savaitraščiu „Tremtinys“ ir visiems jo skaitytojams!

Nuolatinė Jūsų skaitytoja –

Irena DEGUTIENĖ,
LR Seimo pirmininkė

* * * * * Gerbiami „Tremtinio“ rengėjai ir skaitytojai,

Dar pačioje atgimimo aušroje padovanojote Lietuvai leidinį, kuris, štai jau tūkstantajį kartą išskleisdamas minties ir žodžio sparnus, liudija Jūsų – politinių kalinių ir tremtinių – pasiaukojimą Tėvynei.

Tai, kas spausdinama „Tremtinys“, iš karto tampa istorija, nes Jūs patys esate mūsų laisvės istorija. Tiesa, gyvoji istorija kas dieną vis labiau grimzta laiko tékmėje, todėl užrašytas žodis įgauna vis didesnę reikšmę ir prasmę. Perduodami savo patirtį ir pasaulėžiūrą, gilių suvokimą, ir, svarbiausia, tikėjimą laisve, Jūs esate mūsų mokytojai, mūsų dvasios palaikytojai, esate tie, iš kuriuos visada galima atsiempreti, kuriais visada galima pasikliauti.

Kaip Kristijono Donelaičio „Metų“ saulelė pavasarį „atkopdama budina švietą“, taip ir „Tremtinys“, brékstant atgimimo rytui, émė budinti Lietuvą, skelbdamas laisvą ir nepriklausomą žodį. Sveikinu savaitraščio kolektyvą ir linkiu, kad toji laisvės dvasia, tas taiklus ir išmintingas žodis lankytų visus „Tremtinio“ skaitytojus dar ilgus ilgas metus.

Ačiū, kad esate!

Valentinas STUNDYS,
Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininkas

Nuoširdžiai sveikinu gerbiamus „Tremtinio“ gyvybės ikvėpus 1000-ajam numerui išvydus 21 amžiaus Lietuvą ir patiekus naujausias žinias apie buvusių politinių kalinių ir tremtinių padėtį toli nuo Tėvynės ir laisvės džiaugsmą bei rūpestį dėl Lietuvos ateities. Nuoširdžiai dėkoju gerbiamiemis „Tremtinio“ kūrėjams už dėmesingumą, pastangas tobulinti laikraštį: skelbtį tiesą, daryti jo turinį dar patrauklesnį ir kovingesnį.

Linkiu didžios laimės, gražių kūrybinių minčių ir gauti iš daugėjančių skaitytojų įdomios ir vertingos istorinės medžiagos.

Antanas PETRIKONIS,
„Tremtinio“ skaitytojas

(atkelta iš 1 psl.)

Po saskrydžio beregint bent jau internetiniuose didžiausiuose portaluose pasirodė „Drąsos kelio“ rėmėjo Algirdo Patacko publikacija „Laiškas tremtiniam – klausykite tik savo sąžinės balso“. Jo autorium sujaudino saskrydyje priimta viena iš penkių rezoliucijų „Dėl politinės padėties rinkimams artėjant“. Rezoliucijoje buvo aiškiai išsakyta LPKTS nuomonė, kad kituose rinkimuose nereikėtų akli pasitiketi naujais politiniai dariniais, o remti Lietuvos nepriklausomybės tvirtinimo darbus tėsiančią TS-LKD partiją.

„Kviečiame visus rinkėjus, einant prie rinkimų urnų, mąstyti ir galvoti, ką gero žmonėms ar valstybei gali padaryti gal ir geri, bet spontaniškai susibūrė žmonės iš Klonio gatvės ar Daukanto aikštės. Arba ką gero sukurtų sergantys sovietine nostalgija?... Paskutinis balsavimas Seime dėl Visagino atominės elektrinės statybos jau nebe pirmą kartą parodė, jog koalicinės daugumos néra ir savo programinių nuostatų bei įsipareigojimų rinkėjams tebesilaiko tik Tėvynės Sajunga–Lietuvos krikščionių demokratų partija. Tik ja ir verta pasitiketi,“ – teigama saskrydžio rezoliucijoje.

Ši LPKTS pasiūlyta pozicija labai jau užrūstino „Drąsos kelio“ kelio šalininkus. A.Patackas pareiškė esą „rezoliucijas rašė ne jie (Ariogaloje susirikusieji buvę tremtiniai ir laisvės kovotojai bei jų palikuonys), o „konservatorių „elitas“.

Iš dalies jis teisus – rezoliucijas iš tiesų rašė „konseruatorių elitas“, tai yra, patys buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai, kurie šioje partijoje dėl savo patirties ir išminčių turėtų būti ir yra vertinami kaip elitas. O jo raginimas nesileisti „manipuliujamų

„Drąsuolių“ taikinyje – buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai

naujosios nomenklatūros“ ir „neklausyti sirenų balsų“ yra dar juokingesnis. Mat išeitų, kad tie patys buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai ir yra „naujoji nomenklatura“ bei „sirenos“. Taip A.Patackas vadina Lietuvos partizanus: Antaną Lukšą, Vytautą Rabiuką, Joną Čeponi, LPKTS pirmininką Povilą Jakučionį ir turbūt visą LPKTS valdybą ir tarybą.

Tačiau jdomiausia, kad šis atviras laiškas yra tik sudėtinė dalis labai panašių publikacijų, pasirodžiusių įvairioje žiniasklaidoje, kartu vienu bloku išpublikuotų internetiniame tinklapyje „Eksperimentai.eu“. Dar praėjusių savaitę čia puikavosi A.Endriukaičio inicijuotas pareiškimas dėl vilkinamų ir neteisingai teismų traktuojamų genocidų bylų bei kitų negerovių. „Eksperimentai.eu“ redakcijos preambulėje skelbė, kad esą štai ši pareiškimą saskrydžio organizatoriai atsisakė priimti. Nors iš tiesų LPKTS valdybai iniciatorai jo nesiteikė patekti. Jis oficialiai nebuvu siūlomas. Kam reikėjo „Eksperimentams.eu“, aršiems „Drąsos kelio“ rėmėjams ir nariams, (tinklapio „Eksperimentai.eu“) koordinatorius ir partijos „Drąsos kelias“ atstovas spaudai A.Nakas Seimo nario mandato sieks Vilniaus Senamiesčio rinkimų apygardoje) meluoti ir šitaip spekuliuoти?

Atsakymas glūdigiliau: tame pačiame redakcijos prievara buvo nuorodos į tris kitas publikacijas. Apie vieną iš jų – A.Patacko atvirą laišką minėta aukščiau. Kitos dvi parašytos panašiu stiliumi, naudoja tuos pačius argumentus ir reiškia tą patį pasipiktinimą dėl to, kad „Drą-

sos kelio“ partija nelaikoma rimta, galinčia pasitarnauti Lietuvai.

Irenos Vasinauskaitės straipsnyje skambiu pavadinimu „Ariogala tapo sisteminė partijų bastionu?“ rašoma, kad saskrydis suprastėjo, sumenko dalyvių skaicius, o čia skaitytos rezoliucijos pavadintos „anoniminėmis“.

„Šiemet situacija yra pasikeitusi. Renginio metu buvo perskaitytas dokumentas, lyg ir anoniminis (jei nežinotum, kas Ariogalos saskrydžiuose lyderiauja), kuriuo apibūdina priešrinkiminė situacija Lietuvoje. Keistokoje rezoliucijoje rinkėjai nebekviečiami saugotis visokių prokomunistinių, prooligarchinių, prosaugumietiškų ir panašių partijų. Nebuvo pranešta, kas ši dokumentą pasiraše, bet galima spėlioti, kad Seimo partijos – Tėvynės sajunga, socdemai, visos liberalų atmainos, tvarkiečiai bei darbiečiai ir t. t., – rašo I.Vasinauskaitė, anot kurios, LPKTS rezoliucijas rašo nebe tik TS-LKD, bet ir socdemai!

Ši autorė nebesiðangstotik abstrakčiais pamastymais apie teisingumą, bet rézia tiesiai šviesiai: „Laimėtume tik tuomet, jei né vieno dabar Seime esančio šnekoriaus naujajame Parlamente neliktu“. Suprasti reikėtų, kad „Drąsos kelias“ siekia, jog Seime nebėlėtų neivisos TS-LKD, nei A.Kubiliaus, nei I.Degutienės, nei TS-LKD sudėtyje dirbančių buvusiu politinių kalinių ir tremtiniių atstovų. Keistoka girdėti iš buvusios konservatorės, artėjančiuose rinkimuose su „drąsuolais“ siekiančios mandato Šiauliuose. Ponia I.Vasinauskaitė taip užsimanė į Sei-

mą, kad jai nusispjauti į Lietuvos vykdomus strateginius projektus, nesidrovi ji menkinti ir buvusiu politinių kalinių bei tremtiniių veiklą.

Bet tiek A.Patacką, tiek I.Vasinauskaitę gerokai apšokė kitas įsirdasine „drąsuolis“ – Sigitas Martinavičius su publikacija „Ar Ariogalos saskrydži finansuoja prorusiškos spec. tarnybos?“ Nežūrint į tai, kad publikacija išėjo tokiu pavadinimu, vėliau jos autorius tarsi atmeta tokią tikimybę ir prisistato, kaip patriotas, Laisvės gynėjas. Bet taijam netrukdo žinoviskai neigti, kad saskrydžio rezoliucijos rašytois tremtiniai. Rezoliucijų autorius jis vadina „vykdytojas“. Jis taip pat teigia žinantis, „kad politiniai kaliniai, tremtiniai ir Laisvės kovų dalyviai nieko bendro su šia rezoliucija neturi“. Jam taip pat labai užkliuvo tai, kad buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai per rinkimus kviečia balsuoti už TS-LKD partiją.

S.Martinavičius taip pat, kaip ir A.Patackas, spekuliuoja faktu, kad šiai metais į Ariogalą neatvyko prof. V.Landsbergis.

„Kažkodėl jame nebuvu Vytauto Landsbergio, nors ankstesniuose saskrydžiuose visada būdavo. Ar vykdytojai, sekdamai konservatorių partijos pavyzdžiu, nutarė atsiriboti nuo jo?“ – gudraudamas ir meluodamas klausia S.Martinavičius, tarsi teigdamas, kad prof. V.Landsbergis yra atribotas nuo TS-LKD ir buvusiu politinių kalinių bei tremtiniių. Né vienam iš šių autorų kažkodėl nesinorėjo pasidomėti tikrosios prof. V.Landsbergio neatvykimo priežasties. O juk dėl sveikatos neatvykės profesorius

sveikinimą saskrydžiui vis tik perdavė per Ryta Kupčinską. Koktu, tačiau „drąsuolai“ leidžia sau spekuliuoti ir manipuliuoti prof. V.Landsbergio pavarde.

Apibendrinant čia pristatytas publikacijas akivaizdu viena – Kaune sėkmės besitinkinti partija „Drąsos kelias“ dabar daro viską, kad suskaldytų buvusius politinius kalinius ir tremtinius, kurie ypač Kaune ištikimai balsojo už TS-LKD partijos kandidatus. Ji ēmėsi nešvarios rinkiminės kampanijos, rašo melagingas ir spekulacines publikacijas tam, kad supriešintų buvusius tremtinius ir politinius kalinius su jų pačių organizacija ir taip pelnytų bent dalį jų balsų.

Maža to, reikia atkrepti dėmesį, kad „drąsuolai“ nuo pat įsisteigimo puola TS-LKD partiją. Vienas pirmųjų šios partijos lyderės N.Venskiénės pareiškimų buvo nukreiptas prieš TS-LKD vieną ryškiausiu lyderių, Seimo pirmininkę Ireną Degutienę.

Dabar atėjo eilė Lietuvos politinių kalinių ir tremtiniių sąjungai – šią savaitę ji taikinyje. Iki šiol buvo galima dar tikėti, kad „Drąsos kelias“ susibūrė dėl kilnių tikslų. Tačiau tai, kad jie savo priešininku išsirinko dabar labai atskingus energetinės nepriklausomybės įtvirtinimo darbus labai sunkiai dirbančius konservatorių, krikščionis demokratus ir buvusius tremtinius bei politinius kalinius, tik įrodo, kad jie neturi jokio supratimo apie valstybingumą, jo tvirtinimą ir valstybės valdymą. Dar blogiau, tikriausiai jais manipuliuoja ir išnaudoja Lietuvai nedraugiškos jėgos, siekiančios mums sutrukdyti tapti stipria, savarankiška ir visaverante ES ir NATO šalimi. Būkime budrūs.

Ingrida VĖGELYTĖ

Socdemai užsimojo prieš mūsų krikščioniškąją kultūrą

persipynusiomis su senovine mūsų pagonybės kultūra, per mėnesį yra liepama tapti nežinia kuo, atsisakyti savo tapatybės bei pamatinės tautos ir mūsų šalies kultūros vertibių.

O sumanymas iš tiesų gražus, šviesus ir visai nekaltas. Jo sumanytojas, pedagogas, Pasvalio rajono savivaldybės tarybos narys, TS-LKD partijos atstovas Vilhelminas Janušonis ne vienerius metus siekė greta įprastų biurokratių frazių išrašyti teiginį, jog mokyklos privalo vadovautis ir krikščioniškiomis nuostatomis. „LŽ“ žurnalistės

klausiamas, kodėl jam buvo taip svarbu papildyti dokumentą, apibrėžiantį mokyklu vadovų vertibes, V.Janušonis patarė žvilgtelėti į jokių vertibių neturinčią dabartinę visuomenę: „Reikalavimas mokyklu vadovams vadovautis krikščioniškiomis nuostatomis neįpareigoja jų klūpėti prie altoriaus. Tačiau jie turėtų susimąstyti apie artimojo meilę, dorą, sažiningumą bei kitas krikščioniškias vertibes ir to mokyti vaikus.“

Remiantis minimame straipsnyje cituojamo to paties Pasvalio rajono tarybos

nario, pasipriešinusio krikščioniškajai kultūrai mūsų mokyklose, Socialdemokratų partijos frakcijos seniūno Zeno Zimkaus nuomone, TS-LKD narių iniciatyvą pavadinusio kolegų trumparegiškumu bei teisiniu diletantizmu, mes gyvename Europos Sąjungoje, kur visi privalo būti kuo tik norintys: ateista, buddistais, musulmonais. Krikščionių paminėti jis nesiteikė.

„Gyvename Europos Sąjungoje, kur pripažįstamos įvairių konfesijų religijos, vyksta laisvas žmonių judėjimas. Tad kodėl mokyklos va-

dovai, tarp kurių galėtų būti ir musulmonai, ir budistai, ir jokio tikėjimo neišpažistantys žmonės, privalo laikytis krikščioniškų vertibių?“ – retoriškai klausė Z.Zimkus.

Keista, kad socdemai, „gyvenantys Europos Sąjungoje“, dar tvirtina, kad Pasvalio TS-LKD partijos narių geri norai prieštarauja būtent Lietuvos Konstitucijai. Remiantis jų logika, jokios Lietuvos nebéra, tik „Europos Sąjunga“. Juk Lietuva, Pasvalio socdemų akimis, tėra ne kas kita, kaip kažkokas bevardis, anoniminis, tranzitinis koridorius, pereinama vieta, migruojant iš vieno ES galo į kitą, nebegalinti turėti savo identitetą.

(keliamas i 7 psl.)

Liepos 24 dieną „Lietuvos žinios“ išspausdino Daivos Baronienės straipsnį „Krikščioniškos vertybės – prielaida diskriminacijai?“ Jame teigama, kad Pasvalio rajono tarybos TS-LKD partijos narių inicijuotas ir rajono tarybos priimtas sprendimas į mokyklų vadovų pareigines instrukcijas išrašyti nuostatą, jog jie turi vadovautis ir krikščioniškiomis vertybėmis, Lygių galimybių kontrolėriaus tarnybos buvo įvertintas, kaip diskriminuojantis ir jo kaip mat (per mėnesį) turi būti atsisakyta.

Taigi išeitų, kad mums, lietuviams ir visiems Lietuvos piliečiams, daugybę šimtmecių gyvenantiems krikščioniškomis tradicijomis, dariai

Olimpinė medalių spindesio neužgožė politiniai šešeliai

Olimpinės Londono žaidynės, prasidėjusios liepos 27-ąją, visą pasauli prie televizorių ekranų priklaustė iki vėlyvo rugpjūčio 12-osios valako. Išbandyti savo jėgas į Londoną susirinko apie 10,5 tūkstančio geriausių pasaulio sportininkų. Lietuva į olimpiadą pasiuntė 62 atletus, kurie varžėsi keturiolikoje rungčių. Ir varžėsi puikiai – tarp 85 pelniusių medalius šalių Lietuva užėmė 34 vietą, iškovojusi penkis olimpinius medalius: po aukso medalį pelnė plaukikė Rūta Meilutytė ir penkiakovininkė Laura Asadauskaitė, sidabro – vienietės kanojos ir kluotojas Jevgenijus Šuklinas, po bronzinių medalių iškovojo imtynininkas Aleksandras Kazakevičius ir boksininkas Evaldas Petrauskas. Be to, keli sportininkai pateko į geriausiuosius dešimtuką. Tai geriausias Lietuvos olimpiečių pasiekimas per visą atkurtos nepriklausomybės laikotarpį, suvienijęs tautiečius ir sužadinęs viltis. Iš viso per šį laikotarpį olimpinėse žaidynėse Lietuvos sportininkai pelnė 21 medalį: 6 aukso, 5 sidabro ir 10 bronzos.

Olimpinė žaidynių ištakos – senovės Graikija. Kai 19 amžiuje kilo iniciatyvą jas atgaivinti, šiuolaikinės olimpiados sumanytojas prancūzas Pieras de Kubertinas 1896 metais išreiškė viltį, jog olimpinės žaidynės bus vienybės tarp tautų veiksny, tačiau jau tada buvo kalbama, kad tai tėra Prancūzijos bandymas taijomis priemonėmis atsirevanšuoti Prūsijai už pralaimėtą karą. Nepaisant to, jog olimpinėje chartijoje deklaruojama, kad olimpinės žaidynės – tai varžybos tarp sportininkų, o ne valstybių, politikos apraiškų, kartais labai aiškių, neišvengta nuopat pradžių. 1906 metais Atėnuose airis Peteris Okonoras iškovojo sidabro medalį ir per apdovanojimų ceremoniją išskleidė Airijos vėliavą vietoje Didžiosios Britanijos, kuriai atstovavo. Būta ir rasizmo demonstravimo atveju – 1904 metais JAV vykusiose San Luiso žaidynėse šalia pagrindinių varžybų buvo surengtos „rasių varžybos“, kuriose specialiai pasiruošė baltaodžiai nurungė „spalvotuosius“, tuo suteikdam daug pat pradžiam. Olimpinės žaidynės, kaip ideologinę propagandą, bandė išnaudoti ir naciai 1936 metais Berlyne, tie, juodaodis amerikiečių sportininkas Džesis Ovensas tada gerokai sugadino šias užmačias. Tragiškiausias olim-

pinių žaidynių istorijos puslapis – 1972 metų Miunchene, kuomet palestiniečių teroristai išsibrovė į olimpinį kaimelį ir paėmė įkaitais 11 Izraelio sportininkų. Teroristai reikalavo paleisti Izraelio kalėjimuose kalinčius palestiniečius kovotojus. Taikiomis priemonėmis įkaitų išvaduoti nepavyko, jie visi žuvo nuo teroristų rankos. 1980 metais Maskvos olimpiada irgi buvo išskirtinė: dėl Sovietų sąjungos invazijos į Afganistaną olimpinėse žaidynėse tada dalyvauti atsiskė apie 60 Vakarų valstybių, o po ketverių metų į Los Andželo olimpiadą jau nevažiavo Sovietų sąjungos ir jos sateličių sportininkai, tiesa, skirtumas tas, kad

Vakarų valstybių sportininkai į Maskvą vis dėlto vyko, tik neše ne savo šalių, bet olimpinę vėliavą, o į JAV po ketverių metų sovietų sportininkai išvis nebuvu išleisti. Taigi šaltasis karas buvo įžengęs ir į sporto arenas.

Atkūrusi nepriklausomybę Lietuva iškart pajuto politikos svorį sporte. Tai buvo svarbus momentas: juk Lietuvos olimpinis komitetas buvo ką tik atkurtas (1988 metais), dar teko kovoti dėl pripažinimo, nors pagal Olimpinę chartiją grįžti į olimpinę šeimą Lietuva turėjo teisę – Sovietų sąjungos olimpinis komitetas nepripažino „separatistų“, o Tarptautinio olimpinio komiteto vadovas Chuanas Antonijus Samarančas nenorėjo gadinti sanktykių su sovietais. Pirmajį olimpinį medalį iš 1992 metų Barselonos olimpių žaidynių parvežė diskos metikas Romas Ubartas. Olimpietis prisimena, jog nors tarp sportininkų nebuvu politinės įtampos, nejausti pasaulio dėmesio buvo neįmanoma – juk Lietuva į olimpinę šeimą sugrįžo po 64 metų priverstinės pertraukos. Tuometiniai Lietuvos olimpiečių laimėjimai kėlė tautinį pasididžiavimą. Vien ko verta Barselonos bronza, kurią parsivežė Lietuvos krepšininkai: iki atsivėrė „geležinė uždanga“, jų kovos su CASK (elite Sovietų krepšinio komanda) buvo suvokiamos kaip pasipriešinimas okupacijai.

Šiandien olimpinė žaidynių politiniai motyvai ne ką mažesni – tai suplevėsuojanės, bet nepriklausomybės siekiančių šalių vėliavos,

tai pasigirsta tendencingų atsiliepimų apie kurią nors šalį. Štai Londono olimpinė žaidynių metu kilo skandalas dėl iškabintos Taivanio vėliavos, kurį Kinija laiko savo teritorija, arba – varžybų organizatoriai sumaišė Pietų Korėjos vėliavą su Šiaurės Korėjos (per moterų futbolo varžy-

žiuoti gyventi pas jį, bandė gauti leidimą dalyvauti Londono olimpinėse žaidynėse kaip Rusijos atstovė. Remiantis Olimpine chartija, jeigu nuo pilietybės pakeitimuo nepraejo treji metai, sportininkas turi gauti leidimą iš valstybės, kurios piliečiu jis buvo prieš tai. Taigi mūsų sporto vadovai pasielgė teisėtai ir su tikimo nedavė. Na, suprantama, tada išlinido tikrieji užsakovai: Rusijos šiuolaikinės penkiakovės federacijos vadovas Viačeslavas Aminovas neslėpė grasinimą ir pykčio, žiniasklaidoje pasirodė pranešimą apie tai, kokiai masalais buvo perviliota Lietuvos penkiakovininkė, kurios galiausiai Londono žaidynėse nebebuvo vydomė po jokia vėliava. Užtat išvydome kitos mūsų garbingos tautietės Lauros Asadauskaitės triumfą!

Šešilių, temdžiusių kilnį sporto misiją, šioje Londono olimpiadoje mums pakako, stebint boksininkų kovas ir daugiakovės varžybas: daugiakovininkė Austra Skujytė užėmė penktą vietą, nors tikrai pretendavo į medalį ir lipo ant kulnų favoritei iš Didžiosios Britanijos Džesikai Enis. Deja, ipusėjus varžyboms dopingo kontroleriai sumanė ją patikrinti – vienintelę iš pretendenčių. Vietoje būtino poilsio prieš lemiamą kovą mūsų sportininkė kelias valandas gaišo dopingo kontrolerių kambaryje ir miegoti nuėjo gerokai po vidurnakčio. Lietuvos olimpinės misijos vadovas Algirdas Raslanas kreipėsi į Tarptautinio olimpinio komiteto atstovus dėl galimo lietuvių diskriminavimo ir gavo žodinį atsakyti, neva tokį dopingo kontrolės sprendimą lémė burtai. Okas galėtų paneigtį įtarimą, kad tai lémė ne burtai, bet nešvarus noras pašalinti iš kelio pavojingą favoritės varžovę lietuvių? Kažin ar toks likimas būtų ištikės, tarkim, Kinijos ar JAV sportininkę? Klausimas retoriškas. Arba – boksininko E. Petrausko dvikova su italu dėl bronzos bei su korėjiečiu dėl sidabro: pirmuoju atveju labai negražiai atrodė italo teisėjo bandymai pagelbėti tituluotam savo tautiečiui, antruoju – panašu, jog korėjiečiui pergalę lémė ne jo taiklūs smūgiai (tokie smūgiai buvo, bet juos gavo korėjiečius), bet faktas, kad Tarptautinės bokso federacijos

vykdantysis direktorius yra korėjiečius. Matyt, publikai, švilpusiai, kai dvikovos nugalėtoju paskelbtas buvo E. Petrausko varžovas, abejonių dėl to nekilo.

Pirmasis Londono olimpiados aukso medalis, kurį iškovojo jaunoji lietuviatė Rūta Meilutytė, tam tikra prasme irgi neatsiejamas nuo politikos – jaunosis sportininkės pergalė sužadino daugelio tautiečių galvose kirbančią viltį, kad geresnė Lietuvos atėtį lems jaunoji karta, kuri, Dieve duok, išaugus inspiruojama vakarietiskos demokratijos ir krikščioniškosios pašaulėžūros. Nors jaunoji olimpietė išvykusi gyventi į Angliją, jos žodžiai, jog ji niekada nebus britė, o visada lietuvių, tik patvirtina, kad ir užsienyje gyvenantys lietuviagali būti naudingi savo Tėvynėi.

Prezidentė Dalia Grybauskaitė, Seimo pirmininkė Irena Degutienė ir Ministras pirmininkas Andrius Kubilius pasveikino mūsų olimpietius ir padėkojo jiems už puiškų pasiodymą. Aukščiausias vietas Londono olimpiadoje užėmusiems olimpiečiams bei jų treneriams bus skiriamos premijos. Pirmąją vietą užėmė sportininkai gaus 400 tūkstančių, antrąją – 200 tūkstančių, trečiąją – 150 tūkstančių litų. Piniginėmis premijomis artimiausiu metu Vyriausybės rūmuose bus apdovanoti visi 1–8 vietas olimpiadoje užėmę sportininkai bei jų treneriai.

Si olimpiada pati savaimė mums nebūtų nei svarbi, nei ypatinga, jeigu ne nuostabios Lietuvos atletų pergalės ir pasiekimai, tapę tautos vienybės pagrindu. Kiek ilgai tėsis ši vienybė, galima tik paspėlioti, tačiau aišku, kad po poros mėnesių prasidėsiančių Seimo rinkimų iš tos vienybės gali nepalikti né kvapo.

Gintaras MARKEVIČIUS

Užsiprenumeruokite

„Tremtinį“

Prenumeratos indeksas – 0117.

Prenumerata su pristatymu kainuoja:

1 mėn. – 7,14 Lt.

3 mėn. – 21,42 Lt.

„Tremtinys“ išeina keturis kartus per mėnesį. Prenumerata priimama „Lietuvos pašte“ iki kiekvieno mėnesio 22 dienos.

Aukso medalį iškovojuši plaukikė Rūta Meilutytė su LR prezidente Dalia Grybauskaite

Vincas Uždavinys – žmogus, parašęs savo gyvenimo istoriją

Šiemet sukako 110 metų, kai gimė Lietuvos publicistas, žurnalistas, keliautojas, fotografas Vincas Uždavinyis. Tą dieną Lietuvos mokslo akademijos Vrublevskij bibliotekos darbuotojai Vincui Uždaviniui atminti surengė jo rankraščiu ir fotografių paroda.

kibti į ūkio darbus. Lenkijai užėmus rytinę ir pietrytinę Lietuvos dalį su Vilniumi, nuo 1919 metų balandžio Aukštadvario prekybinė progimnazija buvo uždaryta, o jos direktorių kunigą Juozą Grigonį areštavo ir išvežė į Vilnių.

1919 metais V.Uždaviny

V. Uždavinys teigė: „Rašau pats apie save, apie savo smulkmeniškus pasireiškimus. Taigi, atrodytų, kad pats save fotografuoju, o jei kas kada nors ir bandys pažinti mane ne visai tą, koks aš iš tikrųjų esu. Nemeluosi. Rašau kasdien šviežius pergyvenimus, rašau teisingai, taip, kaip mano akys mato...“ Bet jis aprašinėjo ne tik save. Kiekvienas svarbesnis istorinis įvykis neprasprūsdavo pro V. Uždavinio akis ir jis jį aprašydavo, surinkdavo kuo daugiau informacijos, nuotraukų, kurias paskui iklijuodavo į savo užrašus.

1919 metais V. Uždavinys nuvyko į Vilnių, vėl iš pradžiu nuo antros klasės pradėjo mokytis 1-oje Vilniaus vyru gimnazijoje. V. Uždavinys buvo labai aktyvus, dalyvavo „Vyčių-Skautų“ bei „Ateitininkų“ veikloje, pradėjo savo žurnalistinę, literatūrinę veiklą. Vilniaus gimnazijos direktorius Mykolas Biržiška pasiūlė slapyvardį Sapnūnas ir 1921 metų lapkričio 5-7 dienos „Vilniečio“ laikraštyje išspausdino pirmajį straipsnį „Į Vilniaus mokslą“. Jis raše straipsnius į laikraščius „Vilniaus kelias“, „Keliais“, „Rytų Lietuva“, „Lietuvos rytai“. Gimnazijoje re-

Vincas Uždavinyis gimė 1902 metų gegužės 16 dieną (pagal tuo metu galiojusį Julijaus kalendorių 1902 metų gegužės 3 dieną) Paručių kaimे, Varėnos rajone. Augo neturtingoje šeimoje, kurioje buvo devyni vaikai. V. Uždavinyis buvo vyriausias vaikas šeimoje. Tėvai buvo neturtingi, todėl emigravo į Jungtines Amerikos Valstijas, iš kurių sugrįžo tik 1909

metais. Pradinę mokyklą V.Uždavinys lankė Jakėnų kaime, Varėnos rajone ir Varėnoje, kur buvo dėstoma rusų kalba. V.Uždavinys buvo labai žingeidus. Jam teko sunkiai dirbtis – piemenavo, o vokiečių okupacijos metu dirbo geležinkelio darbininku. Apie tai rašė: „Išbadėjės, palieges, nebaigės dar pradžios mokyklos, bet skaityti mokėjau, po truputį rašiau ir iš „Lietuviškų–vokiškų pašnekesių“ mokiausi vokiečių kalbos, buvau mažyčiu vertėju tarp draugų vyresniųjų darbininkų ir vokiečių viršininkų“. 1918-ųjų rudenį jis išlaikė egzaminus į Aukštadvario prekybinės progimnazijos antrąją klasę. Mokslas progimnazijoje buvo mokamas, bet mokyklos taryba galėjo neturtingus gabius vaikus atleisti nuo mokesčio. Aukštadvario antrosios klasės pabaigtinė nepavyko, nes 1919 metais išveržus Raudonajai armijai Aukštadvario komercinė progimnazija buvo paversta

programinėjai buvo paversta raudonarmiečių ligonine, o progimnazijos mokiniai išsi-barstė po namus. V. Uždavinui teko grįžti pas tėvus, kurie jau buvo persikraustę į Marijampolės apskritį, ir vėl kaimo žmones, ukliniukus.

Kita V. Uždavinio aistra – fotografavimas. 1929 metais jis iš JAV kunigo Juozo Židarnavičiaus gavo fotoaparatą ir pradėjo fotograuoti. V. Uždavinio nuotraukose atsispindi

di pagrindiniai jo gyvenimo įvykiai, kelionių vaizdai, matyti visas tarpukario Lietuvos gyvenimas, miesteliai, architektūros paminklai, žmonės, gamtos vaizdai, miestelių intelligentijos atstovai, kaimo

Vincas Uždavinys

žmonių atliekami darbai. Savo nuotraukas jis publikavo redaguojamuose leidiniuose, knygose. Dalyvavo Fotomėgėjų sajungos veikloje.

1928 metais VVS buvo pradėtas leisti žurnalas „Mūsų Vilnius“, kurio redaktoriumi paskirtas V. Uždavinius. Jis koregavo, tvarkė ir rašė straipsnius; taip pat redagavo leidinius „Vilniaus baras“, „Vilnius ir Vilniaus kraštas“ (vaizdų albumas), „Išniekinti kryžiai“. Skaitė paskaitas radijo žurnale „Pavergtas Vilnius“, vedė radijo laidas vaikams. VVS vardu pradėjo organizuoti keliones į pasienį su Lenkija. Dalyvaujančios Lietuvos turizmo sąjungos veikloje rengė ekskursijas į pajūrį.

V. Uždavinys buvo ir aist-
ringas keliautojas – apkeliavo
beveik visus Lietuvos kampe-
lius. Savo dienoraščiuose
smulkiai apraše keliones, pa-
matytus architektūrinius pa-
minklus, žmones, papročius.
Pro jo žurnalisto akis nepra-
bėgo tautinių mažumų gyve-
nimas – gyvai papasakojo apie
žydus, rusus, lenkus. Kelio-
nėse V. Uždavinys visada bu-
vo apsuotas žmonių, nes mė-
go dainuoti, groti armonikę-
le. Ypač įdomios V. Uždavi-
nio kelionės po pasaulį. Jis ap-
keliavo visas Vakarų Euro-
pos šalis, Pietų Afriką. Pake-
liavęs po Vakarų Europą
1932 metais parašė ir išleido
knygą „10 000 kilometrų“.
Po 1933 metų gegužės–bir-
želio mėnesių kelionės auto-
mobiliu su aviacijos kapitonu
V. Morkumi, V. Uždavinys
parašė ir išleido knygą „Euro-
pa iš automobilio“. Tai tikras
kelionių po Vakarų Europą
gidas. Apie savo keliones jis
pasakojo „Paverpto Vilniaus“
Kauno radijo fone rengtose

laidose ir taip švietė žmones, supažindino su kitomis kultūromis, papročiais, gyvenimu. Labai įdomiai dienoraštyje V. Uždavinys apraše 1934 metų kelionę į SSRS, į kurį vyko garsūs to meto visuomenės veikėjai, žurnalistai, redaktoriai, rašytojai. Tai labai įdomus dienoraštis, parodantis kasdienį SSRS gyvenimą.

1936–1937 metais V. Uždaviny^s VVS buvo deleguotas į JAV lietuvių kolonijas skaityti paskaitų. Grįžęs iš JAV, nuo 1937 metų lapkričio 1 dienos jis paliko VVS ir pradėjo dirbti pats sau. Skaitė paskaitas, rašė straipsnius laikraščiams. 1938–1939 metais vėl išvyko į JAV bei Kanadą kaip žurnalo „Pasaulio lietuvis“ korespondentas ir dirbo kunigo V. Mirono žinioje. Amerikoje V. Uždaviny^s bendravo su Amerikos lietuviais, skaitė radijo pranėšimus, rašė straipsnius laikraščiams „Draugas“, „Amerika“, „Amerikos lietuvis“, „Garsas“, „Tėvynė“, „Studentų žodis“. V. Uždaviny^s turėjo galimybų pasilikti JAV, bet grīzo į Lietuvą.

Atgavus Vilnių, 1939 metų spalį V. Uždavinys, kaip „Lietuvos aido“ redakcijos atstovas, sugržo kartu su Lietuvos kariais. Bet prasidėjęs karas, pirmoji okupacija, vėliau – vokiečių okupacija bei asmeninė tragedija visiškai pakeitė V. Uždavinio likimą – 1941 metais mirė žmona ir jis pasiliko su dviem vaikais. Vokiečių okupacijos metais dirbo laikraštyje „Naujoji Lietuva“, naujienų agentūroje ELTA. Traukiantis frontui, 1944-uosius jis suvaikais praleido žmonos giminėje Mikalajūnuose. Apie grįžtančią sovietų armiją, daromas skriaudas, mobilizaciją V. Uždavinys papasakojo savo dienoraštyje.

1944 metų spalį V. Uždavinyis su vaikais grįžo į Vilnių ir įsidarbino „Valstiečių laikraštyje“. Netrukus jį areštavo ir nuteisė už vokiečių okupacijos metais U.Sapniūno slapyvardžiu „Naujojoje Lietuvos“ parašytus straipsnius apie SSRS vykdomus trėmimus, lietuvių karių sušaudymą, taip pat parašytus prisieminimus iš kelionės po SSRs. V. Uždavinyis buvo nuteistas pagal Baudžiamojo kodeksą 58 straipsnį už „tėvynės išdavimą“ ir išvežtas į Vorkutą. Nuo 1945 metų gegužės 8 dienos iš kalėjimo Lukiškėse jis pradėjo rašyti laiškus vaikams Saulutei ir Sakalui. Vaišius émėsi globoti vilnietė motykoja Jadvyga Kviecinskie-

nė. V. Uždavinio laiškai iš Vorkutos, Ajač Jagos ir Kožvos – labai įdomi fondo dalis, pratesusi dienoraščius.

V. Uždavinys rašė: „1945 metų žiemą, sutikome dar blogiau, ne barakuose, bet palapinėse, tiesa, dviem geležiniais pečiukais kūrenamoje. Palapinės ilgos, barako tipo ir kai sniegas jas užpusto, tai neblogiau kaip barakuo-se.“. Sunkūs darbai, oro sąlygos, vitaminų trūkumas palaužė V. Uždavinio sveikatą. Nors sunkiai persirgo geltlige ir skorbutu, jam teko dirbti įvairiausius darbus: rovė tundros krūmus, sekretoriavo, dirbo ligoninėje sanitaru, sandėliuose, raštinėje ūkvedžiu. Nuo sunkaus darbo V. Uždavinys vėliau buvo atleistas, nes buvo pripažintas neigaliu. Turėdamas laiko rinko anglų–lietuvį kalbos žodyną, vertė korėjiečių pasakas, bet nė vienas darbas iš šio laikotarpio neišliko, nes vežant etapais dingo. Laiškuose iš lagerių V. Uždavinys pasakoja apie gyvenimą nelaisvėje, kalinių santiukius, išgyventus vargus. Jis perprato šią sistemą ir, būdamas labai silpnos sveikatos, visais būdais stengėsi išlikti ir gržti į tévynę. Išgyventi jam padėjo siuntiniai iš Lietuvos ir mokėjimas „duoti blata“. V. Uždavinys pasakojo: „Blatas – pats žodis turbūt ir Tau suprantamas. Pas mus be blato nieko nepadarysi, o man blata pade-da daryti tavo tabakas ir Saulutės krikšto mamytės laikraščiai. Popierius (rūkomasis laikraštinis) čia dabar turi di-desnės vertės, kaip tabakas. Tabako galima pirkti vietoje, o popierio nėra, o aš popierio atžvilgiu vėl turtingiausias žmogus...“

Į Lietuvą V. Uždavinys grįžo 1953 metų lapkričio 15 dieną po devynerių metų iškalinimo, palikusio žymę visam likusiam gyvenimui. V. Uždavinio duktė Saulė Uždavinytė-Sudikienė prisimena, kaip tėvo Vilniuje niekas ne norėjo priregistruoti. Jam padėjo buvęs kolega žurnalistas, po kurio suteiktos pagalbos legaliai įsikūrė Vilniuje. Bet V. Uždavinys dėl savo praeities ilgai negalėjo susirasti darbo ir save vadino „laisvu menininku“ – bedarbiu. Jis minėjo: „Mane nuolat baudžia už tą patį nusižengimą, baudžia ta prasme, kad nelaiko manęs žmogumi, neduoda darbo, esu nuolat sekamas. Išeina, kad už vieną prasikaltimą baudžia ne vieną, o daugelių kartų.“

(keliamo į 7 psl.)

Šie žodžiai priklauso Vietinės rinktinės įkūrėjui, brigados generolui Povilui Plechavičiui. Generolo žodžius pacitavau neatsitiktinai: šio rašinio heroje – Povilo Plechavičiaus brolio Mamerto duktė Vita PLECHAVIČIŪTĖ-JAUNIŠKIENĖ.

Nutrūkusi nerūpestingos vaikystės styga

Jau vien Plechavičiūtės pardė pasako daug: visų žymų prieškario Lietuvos politinių veikėjų, visuomenei žinomų žmonių šeimų nariai, ir jie patys, sovietų valdžios buvo žiauriai persekojami, įkalinami, tremiami. Buvo bandoma sunaikinti tuos žmones ir fiziškai, ir moraliai.

Vita Plechavičiūtė (jai tada buvo vos ketveri, o sesutei Reginutei – pusantrų metukų) 1941-ųjų birželio 14-osios ankstyvą rytą iš Mažeikių rajono Rupiekų kaimo kartu su mama buvo išežtos iš gimtujų namų. Niekas nepaaiškino nei kur važiuos, nei kada grįs. Mama buvo taip sumišusi, kad beveik nieko su savimi nepasiėmė. Galvojo, kad stribai tik pagąsdins ir vėl visi grįs namo. Seimos galva Mamertas Plechavičius tuo metu slapstėsi, tad trėmimo jam pavyko išvengti.

Niekas neįtarė, kad kelionė bus tokia ilga ir gyventi svetimame krašte reikės ne kelerius metus, o dešimtmeciūs. Begalinio pasiaukojimo pavyzdys – i kelionę savo noru Oną Plechavičienę lydėjo jos sesuo Jadviga, supratusi, kad kelias bus tolimas ir vienai moteriai su dvem mažamečiais vaikais bus be galo sunku. O. Plechavičienė su savimi pasiėmė, kas paskutine minutę papuolė po ranka – šiek tiek drabužių ir maisto. Laimei, Mažeikių geležinkelio stotyje mažeikietė Stonienė, sužinojusi, kad O. Plechavičienė beveik niekosu savimi neturi, atnešė kepalą duonos, lašinių, kruopų, dažė pinigų. Ir didelį dubenį idėjo, kad kelionėje galėtų išmaudyti vaikus.

Naujoji Vilnia buvo pasutinė stotelė Lietuvoje. Žmonės atsisveikino su Tėvyne. Vita prisimena mamos pasakojimą: čia, Naujojoje Vilnioje, vyrus atskyrė nuo šeimų, vagonuose liko tik moterys su vaikais ir paliegė senukai. Kilusi sumaištis ir skausmas žmones lydėjo visą ilgą kelionės laiką.

Pirmai atkarpa įveikta. Žmonės buvo išlaipinti Altaicus krašte. Tačiau kelionė dar nesibaigė. Varginantis keliais Lenos upę, toliau – Laptevų jūros link. Tos sunkios kelionės metu Ona Plechavičienė neteko jaunėlės duk-

„Kas myli Dievą, privalo dirbtį Lietuvai“

ters Reginutės. Sunkiai serganti mergaitė, negavusi tinkamas medikų pagalbos, mirė. Pačiomis kritiškiausiomis akimirkomis pasireikšdavo tremtinių solidarumas ir supratimas. Mirus Reginutei, tremtinė Ramanauskienė iš paklodės jai pasiupo baltus

gui apžiūrėti, šis parodydavo ranka į kalnelį ir sakydavo: „Čia jūsų ligoninė, čia jūsų namai!“

Atšiauri žiema dar nelipo ant kulnų, tad vyrai, skubiai ėmësi darbo, pradėjo statyti jurtas. Jose įrengti gultai atliko ir stalą, ir lovų funkcijas,

Plaudamos bendrabučio patalpas merginos jokių apsaugos priemonių neturėjo, rizikavo savosveikata, bet nė viena džiova nesusirgo.

Vita buvo apsisprendusi: studijuos mediciną. Baigusi vidurinę mokyklą gerais pažymais galėjo be konkurso įsto-

Vietinės rinktinės kariai – plechavičiukai. Centre – Vita Plechavičiūtė-Jauniškiene, Gražina Plechavičiūtė ir Alina Plechavičiūtė-Veigel

drabuželius, o mokytojas Bajarskas, radęs lentelių, sukalė karsteli. Jame išdegino įrašą: „Ilsėkis ramybėje, tremtine, bočių kaulais nusėtuose Sibiro laukuose“. Reginutės, taip pat ir neseniai mirusio suomio, palaikus, iškėlė į Lenos pakrantę. Vitos mama prisiminimui pasiėmė savo dukters plaukelius, kai juos ligoninėje nukirpo. Buvo gražūs, garbanoti. Grįžusi iš Sibiro ji dukrelės plaukus saugojo kaip liūdną anų dienų prisiminimą. Mamai mirus, Vita Jauniškiene po jos pagalvė rado mažosios Reginutės plaukus ir įdėjo juos į mamos karstą.

Amžinojo išalo žemėje

Rugpjūčio 15-oji. Laptevų jūros pakrantė, Jakutija. Cia išlaipinti 1941-ųjų tremtiniai iš Lietuvos. Kelialauta ilgai: nuo birželio 14-osios iki rugpjūčio 15-osios. Vietovė, kurioje atvežtuosius apgyvendino, vadinosi Pirmoji Mis Moustacha. Pakrantėje, kiek akys užmatė, nebuvo jokio pastato. Tik didelės valtys (kungasai) styrojo kranite. Moterys nakčiai su vaikais slėpėsi po valtimis, o vyrai nakvojo po atviru dangumi. Jau buvo atsiradęs ir kalnelis su keliais iškilusiais kryžiais. Kai tremtiniai prašydavo komendantą iškviesti gydytojų sergančiam žmo-

o visiems išėjus į darbą čia būdavo vaikų žaidimų „aikštėlės“. Vita iš vaikystės prisimena tik vieną kitą epizodą: kaip sunku buvo jos mamai, kuo mito, kokius drabužius dėvėjo. Nuolatinė mamos globa, kruopštī priežiūra mergaitėi leido išlikti, nepalūžti ir pa siekti gimtajį krantą.

Laikas, nors ir labai sunku buvo, bėgo ir ten, prie Laptevų jūros. Ankstyvoji vaikystė baigėsi, Vita pradėjo lankytis mokyklą. Septynmetę Vita baigė Bykove. Ir vadovėliai, ir mokytojos pasakojimai – viskas rusų kalba. Mergaitė ūmai visa tai perprato, o namuose bendravo lietuviškai. Mama dainų ir pasakų nepagailėjo vakaraus savo mergaitėi pažerti, mokė skaityti ir rašyti gimtaja kalba. Vita mokėsi gerai. Baigusi septynmetę mokyklą, vidurinę lankė Kiusiure.

Tekdavo ilgesnių laiką būti toli nuo mamos, bet abi suprato, kad moksłas – tai būsimas amens išgyvenimo kapitalas. Mama nuolat ją ragindavo: „Dukrele, būtinai išsigyk aukštąjį išsimokslinimą. Žmogus privalo bet kokiomis aplinkybėmis kurti sau geresnį gyvenimą“. Už moksłų reikėjo mokėti. Vita gyveno internate ir kartu su likimo drauge Aldona Stadalnikaite už nedidelį užmokestį berniukų kambariuose plovė grindis, sales ir koridorius. Tais metais Jakutijoje dauguma žmonių sirgo džiova.

ti į bet kurią aukštąją medicinos mokyklą, bet gi... tremtinė. Pradėjo nuo žemesnės pakopos. Įstojo į Jakutsko medicinos mokyklą. Cia igijo felcerės kvalifikaciją. Po šių studijų jau tiesesni laipteliai ir į aukštąją mokyklą. Ji pasuko į Jakutsko medicinos institutą, baigė du kursus.

Koją dažnai pakišdavo pavardė

Tremties laikas pagaliau baigėsi. Mažoji Vita gražiai nuaugo, subrendo ir grįžo į Lietuvą. Svetimoje šalyje, speigų ir amžinojo išalo žemėje praleidusi dvidešimt metų! Gimtojoje šalyje nei pramogų, nei nuotykių mergina neieškojo, jos svajonė buvo baigtis pradėtas studijas. O tada pažiūrės, ką jai likimas lems.

Į Kauno medicinos institutą patekti nebuvo lengva. Pateikus dokumentus partiniai funkcionieriai įtariai merviną nužvelgdavo, ir, tar si „nežinodami“, kodėl medicinos studijas ji pradėjo Jakutskę, imdavo priekabiai kamantinėti. Apsimesdavo naivuoliais ir paklausdavo: „Kodėl ten gyvenai?“ Kitas paklausdavo: „Ar Povilas Plechavičius tau giminė?“ – „Ne, ne giminė,“ – kategoriskai neigdavo Vita. Bet būdavo atvejų, kai tekdavo rimtai pagalvoti, kam prisipažinti, o kam ši faktą paneigti.

Juk ir akmennuką vandens

tékmė per ilgą laiką nugludina. Taip ir gyvenime – nesékėmės, nesusipratimai pamažėle pamirštami, aštrūs kampai nušlifojami, belieka siekti užsibrėžto tikslo. Jaunystėje Vita Plechavičiūtė pasiekė daug. Baigė Kauno medicinos institutą, ištakėjo už inžinieriaus Algirdo Jauniškio, ir kartu, būdami du stiprių dvasios žmonės, sukūrė jaukius namus, vienas kitam teikdami užuovėją. Visam gyvenimui. Užaugino sūnų Povilą (vardą sūnui davė Povilo Plechavičiaus garbei), kuris igijo finansininko profesiją. Dabar senelius jau džiugina du vaikaičiai.

Kaune, ramioje Pašilės gatvėje, gražiai išpuoselėtame žemės lopinėlyje, puikuojasi Jauniškių namai. Vita Jauniškiene čia įkūrė privačią kliniką „Jalvita“, kurioje dirba aukščiausios kvalifikacijos kategorijos gydytoja akusere-ginekologė, ir yrašios klinikos direktorię.

O laikas nenumaldomai laužo Plechavičių giminės šakas – artimiausiai žmonės iškeiliauja Anapilin, kiti gyvena toli nuo Lietuvos, tad Vitai Jauniškienei tenka daug svarbių įpareigojimų. Ji Lietuvoje atlieka savo išskirtinės Plechavičių giminės ambasadorės pareigas. Dalyvauja renginiuose, pagerbiant Povilo Plechavičiaus asmenybę, kviečiama dalytis prisiminimais apie savo dėdę, ir kiekvieną kvietimą mielai priima. 2004 metais, apdovanojant generolą P. Plechavičių (po mirties) Vyčio Kryžiaus ordino Didžiuoju Kryžiumi, ji atsiėmė Vita Plechavičiūtė-Jauniškiene. Generolo garbei atidengta nemažai paminklinių lentų, paminklų, skverams ir gatvėms suteiktas Povilo Plechavičiaus vardas.

Tik savo tévelio Mamerto Plechavičiaus Vita beveik neprisimena. Paskutinį kartą ji matė dar prieš ištremiant į Sibirą. Ne per seniausiai Jauniškių gavo vaizdajuostę, kur Vita pirmą kartą pamatė jau brandaus amžiaus savo tévą. Atmintį papildė naujas tévelio paveikslas.

Mamertas Plechavičius, pasitraukęs į JAV, mirė 1963 metais. Buvo palaidotas šeimos kape šalia motinos sesers ir jos vyro. Generolas Povilas Plechavičius mirė 1973 metais. Urna su jo palaikais buvo palaidota kapinėse, kur laidojami visi žymūs lietuviai. Po kelerių metų generolą vėlai urną perkėlė į Čikagos Sv. Kazimiero kapines – į bendrą šeimos kapą.

Aušra ŠUOPYTĖ
Nuotrauka iš asmeninio Jauniškių albumo

Šaukoto metraštin irašomas dar vienas puslapis

Liepos 21-ąją į Šaukoto bendruomenės salę rinkosi vietos gyventojai, atvyko pakvieti Lietuvos Respublikos Seimo nariai: Vincē Vaidevutė Margevičienė, kartu su LPKTS atsakingaja sekretore Ona Aldona Tamošaitiene, Auksutė Ramanauskaitė-Skokauskiene, Kazimieras Kuzminskas, Radviliškio savivaldybės Tarybos nariai: Vitolis Januševičius, Stasė Janušonienė, Radviliškio savivaldybės mero ir administracijos direktorės atstovė, Viešosios bibliotekos direktorė Aldona Januševičienė, Radviliškio šaulių, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Radviliškio skyriaus astovai, buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai bei jų artimieji.

Malda

Taip jau įprasta, kad kiekvieną svarbesnį įvykį, minėjimą ar susitikimą pradedame malda, o ypač prisimindami mūsų brangiuosius mirusiuosius. Malda šaukotiškiai, kol sugrįš į atnaujintą parapijos bažnyčią, dabar renkasi Kultūros rūmų salėje. Tą šeštadienį ji buvo pilnutėlė (apie 100 žmonių). Šv. Mišias už žuvusiuosius Lietuvos partizanus, Laisvės kovų dalyvius ir buvusių tremtinių aukojęs kunigas Donatas Grabažis kalbėjo, kad labai svarbu mums, panirusiems skubėjimo maišatyje, surasti laiko rimčiai ir susitelkimui už tuos, kurie jau iškeliavo į Amžinybę.

Malda aplankė žuvusiuosius už Lietuvos laisvę, minėjimo dalyviai trumpai stabtelejo prie bažnyčios šventoriuje pastatyto paminklinio akmens sovietmečio kankiniams, padėjo gėlių ir uždegė žvakucią ant partizanų Viktoro Jankūno ir Petronėlės Kuraitytės kapų. Čia viesus prisiminė posmai ir iškilminga eisena, ramiai pėstute patraukė į keturių partizanų žūties vietą. Kolonus priekyje plazdėjo vėliavos, simbolizuojančios susirinkimo iškilmingumą.

Nusilenkimas neprarastai Vilčiai

Dar yra gyvų liudytojų, kurių ausyse aidi 1950 metų liepos 30-osios šūvių garsai prie Šaukoto nusinešusiu keturių Lietuvos partizanų: Henrico Mickevičiaus, Jono Stoškaus, Antano Šukio ir nežinomo partizano gyvibes. Čia, dar sovietmečiu, girininkas Tadeušas Žaltauskas jų atminimui pasodino keturis ąžuoliukus, o dabar čia, po dvidešimt dvių metų, pastatytas tradici-

nis, partizanų žūties vietą žymintis atminimo ženklas.

Lietuvos laisvės kovų istorijos atminimo jamžinime kalbėjo atvykę garbūs svečiai: Lietuvos Respublikos Seimo narė Vincē Vaidevutė Margevičienė pasidžiaugė nuveiktais kilniais darbais ir kartu su Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos atsakingąja sekretore Ona Aldona Tamošaitiene įteikė Padėkos raštus renginio organizatoriams ir gyvosios atminties saugotojams: Bronei Gontarskienei, Fruzinai Balčiūnaitei-Puzonienei, Adolfinai Balčiūnaitei, Tadeušui Žal-

direktorė Aldona Januševičienė gėlių prie atminimo ženklo padėjo Radviliškio rajono savivaldybės mero ir administracijos direktorės vardu. Šaukoto seniūnijos seniūnas priminė, kad Šaukoto krašte yra žuvę 44 partizanai. Bronė Gotarskiene ir Tadeušas Žaltauskas po trupinėlį iš surinktu faktų, atsiminimų dėliojo rezistenčijos Šaukoto krašte mozaiką. Reginai Vasiliauskienėi, kuri su seserimi Gražina atvyko į minėjimą iš Mažeikių, tuomet buvo tik penkeri, kai nušovė jos tévelį... Kaip ir visų vaikų atmintyje, jis jai li-

kevičiaus, laiškų, rašytų iš miško, cheminiu pieštuku, šiek tiek susiliejusių: „Žmonės juos matė, skaitė, vadinas, – jie turi kur nors būti...“ – neprarado vilties dukterėcia. Minėjimo renginyje dalyvavo ir partizanės Petronėlės Kuraitytės dukra Birutė su savo drauge. Nerijaus Šukučio atliekamos dainos buvo tarsi gyvas žuvusių partizanų paveikslas, toks nuoširdus ir skaidrus gyvają atmintimi... Kalbėjusių žodži keitė merginų skaitomi poezijos posmai, šaukotiškių moterų mišraus ansamblio atliekamos dainos.

Zuvusiųjų atminimą pagerbė Radviliškio šauliai ir bendruomenės gyventojai

Renginio svečiai – LR Seimo nariai, Radviliškio rajono savivaldybės tarybos astovai

tauskui, Albinui Augusčiui. Seimo narys Kazimieras Kuzminskas atkreipė dėmesį į teisinę pareigą atlyginti okupacijos padarytą žalą. Auksutė Ramanauskaitė-Skokauskiene tokie susitinkmai, tai jų tėvo, partizanų vado, LLKS 1949 metų Deklaracijos signataro, generolo Adolfo Ramanausko-Vanago ir jo draugų, Lietuvos laisvės gynėjų, atminimo pagerbimas ir išprasmėmas. Viešosios bibliotekos

ko mylantis ir geras. Paskui Regina, jau niekam negirdint, prisipažino: „Galėčiau visą dieną raudoti, apsikabinusi tą kryžių, nes nežinau, kur ilsisi mano Tėvo kauleliai... Dabar nors čia galésiu su seserimi Gražina atvažiuoti ir pabūti...“ Nijolė Mikšienė su šeima į dėdės Henrico Mickevičiaus atminimo paminėjimą atvyko iš Kauno ir atvežė išsaugotą partizano nuotrauką. Ji „užsidegusiai“ ieško savo dėdės, a. a. Henrico Mic-

Neskaityti liudytojų prisiminimai

Adolfina ir Fruzina Balčiūnaitės gyvena Grigalaičiuose. Partizanų atminimo pagerbime dalyvavo tik Adolfina, gimusi 1924 metais. Stebėtina Laisvės kovų dalyvės atmintis! Kaip iš rašto liejasi jos pasakojimas apie savo ir sutiktų rezistentų gyvenimą. Dionizas ir Agota (Vaicėkauskaitė) Balčiūnai, jos tėvai, gyveno Grigalaičiuose. Tėtis net Pirmajame pasauli-

niame kare dalyvavo. Suėmė Adolfiną Balčiūnaitę 1946 metų rugpjūčio 24 dieną, per šv. Baltramiejų, o seserį Fruziną – 1950 metais. Iš vakaro Fruzina Balčiūnaitė dar kalbėjo su šiandien prisiemamais, žuvusiais partizanais, valgė vakarienę, éjo sargybą. Paskui ją suėmė. Buvo partizanų ryšininkę nuteistę dešimčiai metų ir penkiems tremties. Fruzina kalėjo Vorkutoje, o Adolfina – Tiumenės srityje, Oblage. Paskui ją, po dvejų su puose metų, mėtė po šiaurės ir pietų Sachaliną. Grįžo 1954 metais, o sesuo Fruzina – 1956 metais. Tėvai dar buvo gyvi, kai paréjo į namus, tačiau mama Adolfiną pažino tik iš languotos skarelės, kurią išsaugojo kalėjimuose, – taip buvo suvargusi. Sunkiaus buvo 1947–1949 metai. „Pas mus dar slapstėsi tėtės brolis Juozas Balčiūnas (tada jis gyveno Kaune), Vladas Bliznikas-Grupenis (būrio vadas). Bliznikas žuvo 1945 metais rugsėjo 23 dieną Žilaičiuose, Kelmės rajone. Išgirdus, kad numestas Tytuvėnuose, éjau pažiūrėti, ar tikrai. Niekur nesimatė, pagalvojau, gal netiesa; staiga, taip netikėtai, tiesiog po kojomis, už kampo, buvo numestas prie cerkvės. Aptemo akys, bet... neišvirtau“, – pasakoja istorijos įvykių liudytoja.

Adolfina Balčiūnaitė pasakoja apie netoliese Grigalaičiuose gyvenusią partizanų Kuraičių šeimą. „Mes buvome mažažemiai, o Kuraičiai – ükininkai, tačiau susitikdavome, kalbėdavome,“ – pasakoja Grigalaičių kaimo gyventoja. Petronėlė Kuraitytė areštavo 1945 metais. Ją tardė Šiluvėje, pasisekė pabėgti; vien su kojinėmis žiemą iš Šiluvos parbėgo į Grigalaičius. Jos brolis Jonas Kuraitis žuvo bunkerje Grigalaičių miške 1945 metais, per pačius Naujuosius metus, o brolį Antaną tuomet tik sužeidė. „Ji buvo partizanė, gyveno ir slapstėsi miške. Jos vyras – Juozas Stonys-Pilėnas. Kunigas Radzevičius net „šliūbą“ jiems davė miške. Paskui, kai gimė berniukas, jai pavyko gauti dokumentus Onos Blankytės pavarde. Gyveno kažkur prie Minaičių, ar pačiuose Minaičiuose. Kai ją išdavė ir areštavo, jos sūnų augino jos mamos brolis Kudžma. Nutiesė Petrutę Kuraitytę 10 metų“, – prisimena istorijos įvykių liudytoja. Neprailgtų su pašnekove bendrauti valandų valandas ir tikslinti vis tolstančių į praetį įvykių faktus.

Laima MACYTÉ

Vincas Uždavinys – žmogus, parašęs savo gyvenimo istoriją

(atkelta iš 4 psl.)

1954 metų birželio 1 dieną V. Uždavinys įsidarbino Greitosios pagalbos stotyje dispečeriu. Vėliau jam teko dažai keisti darbą. Pagal 1955 metų rugsėjo 17 dienos SSRS AT amnestijos aktą, V. Uždavinui panai-kintas teistumas ir išduotas pasas. V. Uždavinys vėl bandė dirbi žurnalistu: rašė į „Tėvynės balsą“, „Mūsų sodus“, Radijo ir televizijos komitetą laidoms užsienio lietuviams. Parašė porą informacinių-turinių knygelių „Pirčiupis“, „Po Vilniaus apylinkes“. Leidiniai buvo labai cenzuruojami. V. Uždavinys jautė, kad jo kūryba neverčia: „Esu atžymėtas, esu

buvęs kalnys ir niekam nereikalingas, nebent saugumo komitetui, kuris norėtų pa-naudoti mane šlykštiems darbams už keletą rublių arba ir be jų, sudarydami tam tikrus procesus, šantažą, bauginimus.“

1959 metų vasario 19 dieną jis buvo priimtas į LSRS žurnalistų sąjungą, bandė būti aktyvus. Kaip ir seniau keiliavo po Lietuvą, SSRS, Vidurinės Azijos šalis. Taip pat aktyviai susirašinėjo su JAV, Skotijoje likusiais pažiūmais ir draugais. Visa tai ap-rašyta dienoraščiuose: laikotarpio įvykių, garsūs to meto žmonės: A. Miškinis, E. Mieželaitis, A. Venclova, V. Sirijos-Gira, V. Landsbergis-

Žemkalnis, K. Petrauskas, B. Gorbulskis; tarptautiniai įvykiai, Vilniaus kasdienybė. Taip pat V. Uždavinys rinko medžiagą apie savo gimtasių vietas, Vilniaus apylinkes, rašė prisiminimus apie vaikystės metus. Brolis Jonas Uždavinys V. Uždavinui atsiuntė pakvietimą gyventi JAV, bet leidimo išvykti jis negavo. Saulė Uždavinytė-Sudikiene prisimena, kad tėvas pas-kuatiniais metais sunkiai sirgo, o 80 metų jubiliejaus šventėje skaitė paskutinį sa-vovo rašinį „Ekspruntas apie mano senatvę“. Vincas Uždavinys mirė 1983 metų kovo 20 dieną.

Mindaugas SIMANAVIČIUS

Socdemai užsimojo prieš mūsų krikščioniškąją kultūrą

(atkelta iš 2 psl.)

Čia mokyklos vadovu ar mokytoju galiauapti bedievius ar musulmonas ir mūsų vaikus mokyti bet ko. Gal ir terorizmo pradžiamokslio...

Toks kairiųjų savo šalies, tautos ir kultūros išdavimas, niekingas ir perdėtas uolumas yra gerai žinomas iš kito istorijos tarpsnio, kai sovietai vykdė Lietuvos aneksiją: ir ta-da buvo uolių komunistų, be-sivertusių iš kailio kuo greičiau ištrenti Lietuvą, mūsų kalbą, religiją ir visą kultūrą okupan-tų naudai. Atrodo, senų kolaborantinių įpročių, tarsi kokių narkotikų ar alkoholizmo, ir dabartiniams socialdemokratams ypač sunku atsisakyti. Vis tik socdemai sumaišė laikotari-pius ir perlenkė lazdą: šiandien Europos Sajunga nereikalauja iš Lietuvos atsisakyti savo su-vereniteto ir tapatybės.

Kita vertus, šioje ideologi-nėje kairiųjų ir dešiniųjų bataliyoje ypač įdomus Lygių galimybų kontrolieriaus tarnybos vaidmuo. Šios tarnybos „teisininkai“, nutarę, kad Lietuva nebéra krikščioniškos kultūros ir jos paveldo bei tradicijų šalis, aiškiai peržen-gė visas savo kompetencijos ribas. Dar suprasčiau, jei prieš krikščionišką mentali-

tetą iš visų jėgų prieštarautų homoseksualistai: juk Katalikių Bažnyčia yra veik pats stipriausias forpostas, aukščiau homoseksualistų teisių laikantis iškėlęs moralės ir tradicinių vertibių vėliavą. Bet čia plika akimi įžvelgiama paprasta šios tarnybos darbuotojų išsilavinimo ir suvo-kimo stoka, kuri tiesiog reikalauja jų neeilinės atestacijos. Gal jie nepajégūs eiti užima-mų pareigų?

Tačiau labiausiai tikėtina, kad savo prieš žmogų nu-kreiptą nusiteikimą vėl „ap-reiškė“ galingasis biurokra-tizmas: daug nesigilindami smulkūs biurokrateliai tesu-gebėjo sugraibyti kelias tei-sines nuostatas, nė nemégindami pamastytį plačiau ir su-vokti, ką iš tiesų reiškia krikščioniškoji kultūra. Juk net ir tas pats ateistas, musulmonas, sunitas ar karaimas, nuo seno gyvenantis Lietuvoje, yra krikščioniškos kultūros išug-dytas, nuo pat gimimo i ją įjungtas ir esantis integralia-jos dalimi. Nes mes gyvename tokioje kultūroje: apklausos rodo, kad apie 80 procentų Lietuvos gyventojų laiko sa-ve krikščionimis.

Turbūt geriausiai i visą ši-tą šaradą sureagavo Panevė-

žio vyskupijos kancleris, bažnytinės teisės daktaras kuni-gas Romualdas Zdanys, kuris „LŽ“ paprašytas pakomen-tuoti susiklosčiusią situaciją, paaiškino, kad bažnyčia nesi-kiša į valstybines institucijas. Bet jo vienintelis sakinus Lygių galimybų kontrolieriaus tarnybos pastangas mūsų kul-tūrą „ekskomunikuoti“ ver-čia tiesiog juokingomis.

„Beveik neabejoju, kad po kelerių metų diskriminuo-jančios galiapti ir šv. Velykų ar šv. Kalėdų atostogos,“ – ironizavo kunigas.

Šiandien būtina palaikyti Pasvalio rajono savivaldybės tarybos sprendimą į mokyklų vadovų pareigines instruk-cijas įrašyti nuostatą, jog jie turi vadovautis krikščioniš-kosiomis vertybėmis. O Pa-svalio rajono savivaldybės ta-ryba privalo kreiptis į teismą dėl Lygių galimybų kontrolie-riauς tarnybos nutarimo. Tuo labiau kad čia spręsis ne tik Pa-svalio rajono, bet visos Lietuvos ir visų katalikiškų ES vals-tybų klausimas. Lietuviai, sa-vo laiku palaikę Italiją tarp-tautiniuose arbitruose dėl tei-sės mokyklų klasėse kabinti Kryžių, šioje kovoje gautų ir tarptautinį palaikymą.

Ingrida VĖGELYTĖ

ISSN 2029-509X

Leidėjas LPKTS

Tremtinys

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

Įmonės kodas 3000 32645. Ats./sąsk. Nr.LT18 70440600 0425 8365, AB „SEB“ bankas.

Redaktorė

Jolita Navickienė

Redakcija:

Dalia Maciukevičienė,

Vesta Milerienė,

Rasa Duobaitė-Bumbulienė

Mūsų adresas: Laisvės al. 39,

LT-44309, Kaunas, tel. (8 37)

323 204, faksas (8 37) 323 214.

Indeksas 0117.

El. paštas:

tremtinys@zebra.lt

Projektą „Lietuvos Laisvės kovą, tremties ir tautos

netekčių atspindžiai“ remia

Spausdino spaustuvė UAB

„Rinkos aikštė“, Josvainių g. 41,

Kėdainiai

Offsetinė spauda 2 sp. lankai.

SPAUDOS,

RADIJO IR

TELEVIZIJOS

RĒMIMO

FONDAS

Kaina 1,75 Lt

Tiražas 2880. Užs. Nr.

ILSEKITES RAMYBEJE

Liucija Stonkutė-
Simkienė
1940–2012

Gimė Daugėlaičių k., Rietavo valsč., gau-
sioje ūkininkų šeimoje. Tėvas ir du broliai
buvo partizanų ryšininkai, 1945 m. nukan-
kinti. 1948 m. Liucija su šeima buvo iš-
tremta į Buriatijos Mongolią. Nuo 13 me-
tų dirbo Handagataisko miškų ūkyje, prie
geležinkelio remonto, statybos brigadoje. Tuo pačiu metu ir mo-
kėsi. Į Lietuvą grįžo 1957 m. Dirbo ligoninės skalbinių prižiūre-
toja, žemės ūkio technikos susivienijime – sandelininkė, vėliau
Klaipėdos rajono Ryšių linijinio techninio centro ekonomiste.
1958 m. ištekėjo už tremtinio Kazio Šimkaus. Užaugino du sū-
nus. Nuo 1992 m. LPKTS Klaipėdos r. filialo narė. Aktyviai da-
lyavo tremties ir rezistencijos istorijos jamžinimo, kituose trem-
tinės darbuose, finansiskai rėmė tremties istorijos leidinius. Bu-
vo Klaipėdos r. Dekanato šeimos centro, Senolių klubo, Marijos
legiono ir Piligriminių žygijų narė, talkino bažnyčiai. Už aktyvią
visuomeninę veiklą apdovanota padėkos raštais.

Palaikota Klaipėdos rajono Gargždų kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius.

LPKTS Klaipėdos rajono filialas

Skelbimas

Rugpjūčio 19–25 d. Radviliškio r. Balandiškio ir Pašu-
vio kaimuose vyks akademinių jaunimo stovykla-seminaras
„Laisvės kovų atmintis: Sajų sodybos Balandiškyje aktualizavimas ir atgaivinimas“. Stovykla organizuojama bendradar-biaujant su Lietuvos paveldo specialistais, akademiniu jaunu-mu ir Pašušvio vietus bendruomene. Ja siekiama aktualizuoti vieną reikšmingiausią Lietuvos laisvės kovų vietą – par-tizanų rėmėjų Sajų sodybą Balandiškyje. Stovyklos metu vyks paskaitos ir seminarai, skirti akademiniu jaunimo ir vietus bendruomenės paveldosauginės sąmonės ugdymui; diskutuo-jama apie tolimesnį sodybos likimą ir jos atgaivinimo vizijas; talkinama moksliniams (archeologiniams, medinės architek-tūros ir kt.) sodybos tyrimams.

Stovyklos attidarymas įvyks rugpjūčio 20 d. (pirmadienį) 9 val. Radviliškio r. Pašušvio kultūros namuose.

Pasiteirauti tel. 8 614 74 265 Salvijaus Kulevičiaus,
el. p. salvijus4@gmail.com.

Kviečiame

Rugpjūčio 23 d. (ketvirtadienį) LPKTS Kauno filialas kviečia paminėti Juodojo kaspino dieną ir „Baltijos kelio“ 23-iasias metines.

10 val. šv. Mišios Kauno Šv. Mykolo Arkangelo (Įgu-
los) bažnyčioje. **12 val.** iškilmingas minėjimas Vytauto Di-
džiojo karo muziejaus sodelyje. **17 val.** minėjimas – kon-
certas LPKTS būstinių salėje (Laisvės al. 39). Koncertuos Vilniaus įgulos karininkų ramovės vyru choras „Aidas“ (va-dovas Tadas Šumskas).

Rugpjūčio 26 d. (sekmadienį) **11 val.** Alytaus r. Alo-
vės bažnyčioje, bus aukojamos šv. Mišios už žuvusius Meš-
kasalio kaimo partizanus ir ryšininkus. Po pamaldų vy-
ksime į Meškasalio kaimą, kur bus šventinamas paminklas.
Klausysimės artimųjų ir giminių prisiminimų apie 1947 me-
taius žuvusius partizanus. Partizaniškas dainas dainuos LPKTS Alytaus filialo choras „Atmintis“. Vaišinsimės at-
sineštomis vaišėmis.

Kviečiame aktyviai dalyvauti.

Informuojamė

**Knygų tremties ir rezistencijos tematika bei naujus Laisvės kovų archyvo numerius galite įsigyti LPKTS būstinių knygynėlyje, Laisvės al. 39, bei Tremties ir rezistencijos muz-
iejuje, Vytauto pr. 46, Kaune.**

Televizijos programa

rugpjūčio 20–27 d.

LRT**Pirmadienis, rugpjūčio 20 d.**

6.00 Labas rytas. 9.00 „Komisaras Reksas“ (k.). 10.00 „Hartlando užuovėja“ (k.). 11.00 LRT vasaros studija. 12.00 Sveikinimų koncertas. 14.15 Savaitė. 14.50 Žinios. 15.10 „Komisaras Reksas“. Ser. 16.05 „Hartlando užuovėja“. Ser. 17.05 „Senis“. Ser. 18.15 Šiandien. 18.45 Europos vidury. 19.30 „Longino ietis“. Ser. 20.25 „Perlas“. 20.30 Panorama. 21.00 Bėdų turgus. 22.00 „Šilko kelias“. Dok. Pertr. 22.10 „Perlas“. 23.05 Vakaro žinios. 23.20 „Longino ietis“ (k.).

Antradienis, rugpjūčio 21 d.

6.00 Labas rytas. 9.00 „Komisaras Reksas“ (k.). 10.00 „Hartlando užuovėja“ (k.). 11.00 LRT vasaros studija. 12.00 „Senis“ (k.). 13.15 „Šilko kelias“ (k.). 14.15 Ižvalgos. 14.50 Žinios. 15.10 „Komisaras Reksas“. Ser. 16.05 „Hartlando užuovėja“. Ser. 17.05 „Senis“. Ser. 18.15 Šiandien. 18.45 Europos vidury. 19.30 „Longino ietis“. Ser. 20.25 „Perlas“. 20.30 Panorama. 21.00 Stilius. 22.00 „Šilko kelias“. Dok. Pertr. 22.10 „Perlas“. 23.05 Vakaro žinios. 23.20 „Longino ietis“ (k.).

Trečiadienis, rugpjūčio 22 d.

6.00 Labas rytas. 9.00 „Komisaras Reksas“ (k.). 10.00 „Hartlando užuovėja“ (k.). 11.00 LRT vasaros studija. 12.00 „Senis“ (k.). 13.15 „Šilko kelias“ (k.). 14.15 Ižvalgos. 14.50 Žinios. 15.10 „Komisaras Reksas“. Ser. 16.05 „Hartlando užuovėja“. Ser. 17.05 „Senis“. Ser. 18.15 Šiandien. 18.45 Europos vidury. 19.30 „Longino ietis“. Ser. 20.25 „Perlas“. 20.30 Panorama. 21.00 Teisė žinoti. 22.00 „Šilko kelias“. Dok. Pertr. 22.10 „Perlas“. 23.05 Vakaro žinios. 23.20 „Longino ietis“ (k.).

Ketvirtadienis, rugpjūčio 23 d.

6.00 Labas rytas. 9.00 „Komisaras Reksas“ (k.). 10.00 „Hartlando užuovėja“ (k.). 11.00 LRT vasaros studija. 12.00 Su daina už Lietuvą. 12.15 „Atgimimo kronika“. Dok. f. 13.30 Su daina už Lietuvą. 13.45 „Lagerių moterys. Niujorė Sadūnaitė“. 14.25 Su daina už Lietuvą. 14.50 Žinios. 15.10 „Komisaras Reksas“. Ser. 16.05 „Hartlando užuovėja“. Ser. 17.00 Šv. Mišios Mikalojaus bažnyčioje Vilniuje. 17.45 „Laisvės trajektorijos“. 2011. Lietuva. 18.45 Šiandien. 19.00 Ižvalgos. 19.30 „Neokupuotas“. Dok. f. 20.25 „Perlas“. 20.30 Panorama. 21.00 Koncertas „Laisvės kelius“. Pertr. 22.10 „Perlas“. 23.05 Vakaro žinios. 23.20 „Keliaujantys namų dailintojai“. Dok.

Pentadienis, rugpjūčio 24 d.

6.00 Labas rytas. 9.00 „Komisaras Reksas“ (k.). 10.00 „Hartlando užuovėja“ (k.). 11.00 LRT vasaros studija. 12.00 „Senis“ (k.). 13.15 „Šilko kelias“ (k.). 14.15 Popietė su A. Cekuliu. 14.50 Žinios. 15.10 „Komisaras Reksas“. Ser. 16.05 „Hartlando užuovėja“. Ser. 17.05 „Senis“. Ser. 18.15 Šiandien. 18.45 Lietuvos tūkstantmečio vaikai. 20.25 „Perlas“. 20.30 Panorama. 21.00 Duokim garo! Pertr. 22.10 „Perlas“. 23.00 „Kūnų medžiotojai“. Trileris. 2003. Lenkija.

Šeštadienis, rugpjūčio 25 d.

7.30 Grynas gyvenimas. 8.30 Gimtoji žemė. 9.00 Animacija. 10.00 Gustavo enciklopedija. 10.30 Pulsas. 11.00 Ryto suktinis su Z. Kelmickaitė. 12.00 Mūsų miesteliai. Valkininkai. 2d. 13.00 „Čia mūsų namai“. Ser. 14.15 Juokis. 16.00 Žinios. 16.10 Sveikinimų koncertas. 18.30 „Šarpas. Šarpo šauliai“. Istor. nuot. ser. 1993–2008. D. Britanija. 20.25 „Perlas“. 20.30 Panorama. 21.00 Jūros šventė. 23.30 „Hovards Endas“. Drama. 1992. D. Britanija, Japonija.

Sekmadienis, rugpjūčio 26 d.

7.30 Grynas gyvenimas. 8.30 Kaimo akademija. 9.00 Animacija. 10.00 Gustavo enciklopedija. 10.30 Koncertuoja Lietuvos vaikai. 12.00 Cirko festivalis „Circo Massimo“. 13.00 „Juanming Juanas – Kinijos imperatoriaus sodas“. Dok. 14.00 „Puaro“. Ser. 16.00 Žinios. 16.10 „Lyderiai“. 17.15 Tarp žemės ir dangaus. 17.45 Septynios Kauno dienos. 18.30 Stilius. 19.30 Bėdų turgus. 20.30 Panorama. 20.45 Savaitė. 21.15 „Zmonos maištas“. Komedia. 2010. Prancūzija. 23.15 „Juanming Juanas – Kinijos imperatoriaus sodas“ (k.).

Dėmesio

*Dėl techninių kliūčių nespausdiname
Baltijos TV, LNK ir TV3 programos.
Atsiprašome skaitytojų.*

Minime Alfonso Bagdono-Arelio šimtasių gimimo metines

Alfonsas Bagdonas gimė 1912 metų rugpjūčio 17 dieną Ukmergės apskritys Balninkų valsčiaus Padembės (dabar – Paužuolių) kaime, Juozapo ir Domicelės Babelytės darbščių ir patriotiškų ūkininkų šeimoje. Joje augo penki broliai ir sesuo. Vaikai lankė Karališkių pradinę mokyklą ir padėdavo tévams dirbtai ūkio darbus.

Alfonsui Bagdonui tarnaujant Lietuvos kariuomenėje, buvo suteiktas puskarininkio karinis laipsnis. Baigęs karię tarnybą Alfonsas dirbo tévų ūkyje, buvo Jaunosios Lietuvos sąjungos narys – jaunalietuvis, 1941 metų birželio sukilėlis. Sovietų-Vokietijos karo išvakarėse dalyvavo išvaduojant iš sovietų okupacijos Balninkus. Vokiečių okupacijos metais dirbo Paužuolių kaimo seniūnu. Išgirdęs generolo Povilo Plechavičiaus kvietimą, stojo savanoriu į organizuojamą Vietinę rinktinę ir tarnavo joje puskarininkiu. Jis tikėjo, kad apgins Rytų Lietuvos gyventojus nuo raudonųjų partizanų ir lenkų Armijos krajovos teroro, o baigiantis karui, kai rudasis ir raudonasis okupantai bus nusilpę, ginklu atkovos savo šalies nepriklausomybę.

Alfonsas Bagdonas sudarė partizanų būrių ir jam vadovavo. Jo slapyvardis Arelis – balninkiečių tarme, bendrinėje kalboje reiškiantis erelį, todėl literatūroje dažnai jis vadina Ereliu ar Aru, o Balninkiečių laisvės rinktinėje – Areliu. 1944 metų rugsėjį–spalį buvo vienas iš Balninkiečių laisvės rinktinės kūrėjų, rinktinės dalinio bei būrio vadas. 1944 metų vasarą tévynės ginti iš Paužuolių kaimo išėjo dar du Alfonso broliai: Rapolas, gimęs 1913 metais, ir Povilas, gimęs 1917 metais. Abu jie kovojo Alfonso-Arelio dalinio gretose. Rapolas-Lapas buvo Areliu dalinio 1-ojo būrio vadas ir Areliu pavaduotojas.

Puskarininkio Alfonso Bagdono-Arelio dalinį sudarė 100–200 vyrų, iš jų – 50–100 vyrų nuolat kovojo partizanų gretose, o apie 100 vyrų buvo rezervininkai – namie besislapstantys bei legaliai gyvenantys. Dalinio partizanai rezervininkai saugodavo puolamų miestelių prieigas. Areliu dalinys veikė Ukmergės apskritys Balninkų, Kurklių, Kavarsko valsčiuose ir Utenos apskritys Skiemonių bei Alantos valsčių vakarinėje dalyje. Jo dalinys bunkeriais retai nau-

(atkelta iš 1 psl.)

Tažmonių šiluma negali nejaudinti ir negraudinti. Kai žiūri į skausmo palieustus Išlaužo, Šilavoto, Veiverių, Prienų, Jiezno buvusius tremtinius, atrodo, kad jie tavo giminės. Prisiminimai leidžia sugrįžti atgal į tuos skausmo, kančios ir kartu brandžios jaunystės metus. Nuo jų veidai tarsi atjaunėja.

Aš visą gyvenimą norėjau turėti močiutę. Deja, viena mirė Krasnajarsko krašte nuo ligos, kitą pervažiavo rusų tankas. Atleiskite, kad leidžiuosi į prisiminimus, bet ta moterų skleidžiamą energiją ir šiluma man jas atstoja. Kaip neprisiminsi Onutės Kurapkienės iš Birštono, kuri traukte traukia prisiglausti, pabūti šalia. Kaip gerai, kad greta yra mano mama Genovaitė Plentienė.

dojosi, nes nuolat vykdavo Balninkiečių laisvės rinktinės užduotis. A. Bagdonas-Arelio gerai išmanė karų taktiką bei strategiją, buvo drąsus, veiklus, energingas, drausmingas ir teisingas dalinio bei būrio vadas.

1944 metų rugpjūčio 29 dieną A. Bagdonas-Arelio vyrai puolė Kurklių vykdomajį komitetą, karinę įgulą bei kalėjimą ir išvadavo 12 suimtų. Be to, jo dalinys puolė Žemaitkiemį, Balninkus ir kartu su Raudonikio-Potašono 60 partizanų būriu puolė beiužémė Kavarską ir išlaikė savo dispozicijose beveik visą parą, nes prieš tai visur buvo nupjauti telefono laidai. Arelio dalinys padėdavo bėdos ištikiems bendražygiam.

1945 metų vasarą sovietų kariuomenė bei stribai puolė Raudonikio-Potašono partizanų būrių. Raudonikui padėti atvykę Arelio vyrai užėmė patogias pozicijas prie Šventosios upės ir pakvietė Raudonikio virus trauktis prie jų užimtų pozicijų. Sovietai, norėdami apsupti ir sunaikinti besitraukiančius partizanus, pateko į Arelio parengtą pasalą ir patyrė daug nuostolių.

Arelio turėjo gerai suorganizuotą ryšininkų tinklą. Jis buvo pasiuntęs į Balninkų ir Kurklių karines įgulas dirbtai stribais partizanų naudai savo patikimus žmones. Balninkų stribine partizanų naudai dirbo iš Dragaudžių kaimo kilęs Juozas Seniūnas-Lakūnas, iš Zapaskų kaimo – Bronius Gilys-Beržas ir Juozas Juodelis-Lokys. Jie žinias partizanams perduodavo per ryšininką J. Pažarskį. Kurklių stribine partizanams dirbo Povilas Minskas, informuodavęs per ryšininką Paviržį. Jie teikdavo partizanams žinias apie karinių įgulų ginkluotę, NKVD kuopų sudėtį, apie stribus, jų nuotaikas, planuojamas kariunes išvykas, gyventojų trėmimus ir t.t. Dėl to Areliu gerai sek davosi.

A. Bagdonas-Arelio dalinys drąsiai jautėsi ir buvo savo veiklos zonos šeimininkas. Jis vienoje vietoje ilgai neapsistodavo. Apsistoję naujoje vietoje, jis iš vakaro patikrindavo vietovės saugumą ir susipažindavo su ja, kad iškilus pavojujį galėtų priimti teisingą sprendimą.

1945 metų birželio 26 dieną 53 Areliu dalinio vyrai apsistoję Kurklių valsčiaus miško dauboje ties Maskoliškių ir Trakinės kaimais. Apie tai

okupantams pranešė užverbuota agentė „Danilevičiutė“. Kitą dieną auštant 137-asis NKVD batalionas apsupo išdavikės nurodytoje vietoje miegančius 52 A. Bagdono dalinio partizanus (vienas vakare buvo išleistas į Luciūnų kaimą aplankytį tėvą) iš trijų pusų: Desiūniškių, Antanavos ir Mokylių. Šūvių salvių ir garantų sprogimų pažadinti partizanai traukėsi Maskoliškių kaimo kryptimi, nes tą naktį A. Bagdonas buvo išėjė į kaimą apsižvalgyti ir nieko įtarino nebuvo pastebėjęs. Išejė iš miško partizanai pateko į parengtą pasalą, kur daug jų žuvo. Vis tik dalis partizanų prasiveržė į Maskoliškių ir Trakinės kaimus, nes dokumente rašoma, kad sudeginta 12 sodybų, kuriose aktyviai priešinosi partizanai. Kautynėse žuvo 36 partizanai, tarp jų ir dalinio vadas A. Bagdonas-Arelis bei du jo broliai: Rapolas-Lapas ir Povilas. 33 partizanų palaikai išniekinti Kurkliuose, trijų – Skiemonyse. Kautynėse priešas paėmė keturis rankinius kulkosvaidžius, du čekoslovakiaus kiekus sunkiuosius kulkosvaidžius, tris šautuvus, šešis automatus, du pistoletus, 17 granatų, keturis tūkstančius kovinių šovinių, rašomąją mašinėlę, įvairių dokumentų, penkis arklius, sudegino 12 vienkiemius ir iš kaimo pasisavino 12 bidonų pieno. Yra žinių, jog Bagdonas žinojo, kad jo dalinys išduotas, bet nesitikėjo tokio greito puolimo, nes stribų jis nebijojo, o nuo kareivių apsigindavo.

Po šio įvykio partizanų ryšininkai ir vietiniai gyventojai kalbėjo, kad partizanus išdavė ūkininkas Žasinas. Išdavikas palikės namus ir nepjautus jausus pabėgo į Kurklius ir išstojo į stribų gaują. Turbūt Žasinas ir turėjo „Danilevičiutės“ slapyvardį, o gal buvo du išdavikai...

Kurkliuose išniekintų 33 partizanų palaikai užkasti prie pat Kurklių, Moliakalnio griovyje. 1989 metais Moliakalnyje, partizanų palaikų užkasimovietoje, pastatyta paminklas. Taip pačiais metais partizanų palaičiai perlaidoti Kurklių naujosios kapinaitėse. Čia žuvusių partizanų atminimui taip pat pastatyta paminklas. Ant jo iškalti visų čia palaidotų partizanų vardai bei pavardės ir po jais užrašas: „Amžina šlovė Lietuvos sūnumi žuvusiems už Lietuvos laisvę“.

Kazys STRAZDAS

Laisvės ugnis Prienuose

Vytautas Petraška iš Šilavoto paskoja savo graudžią ir liūdną istoriją: juos, tris mažamečius broliukus, ištremė vienus 1941 metų birželio 14-ąją. Po savaitės prasidėjo karas, o jie, didieji nusikaltėliai, be vandens duso vagone. Gyvas liko tik jis vienas. O kiek tokių vaikų buvo išvežta, jau sunkiai besuskaičiuosime. Juozas Išganantis gimė tremtyje. Jo veidas kūpinas skausmo dėl giminės likimo. Juozas pirmą kartą atvyko kartu su žmona Terese. Ji iš pradžių su nuostaba žvelgė į tokius draugiškus tarpusavio santykius, kad net nepajauto kaip pati tapo svarbiajų dalimi. Kiekvienam Teresė rado jautrų, gerą žodį ir nekeista, nes ji dirba su vaikais.

Irena Žiogienė skleidė moterišką žavesį, Juozas Raklevičius vyrišku dėmesiu apdalino kiekvieną moterį. Sergejus Jovaiša rūpinosi kiekvienu Prienų ir Birštono filialų žmogumi. Dėmesio, kaip visada, jam netruko. Daug kam maga nusifotografuoti su legendiniu Lietuvos krepšininku.

Bėga laikas ir žaliuojantis Dubysos slėnis vėl po metų pakvies susitikti. Nuoširdžiai dėkoju Dalytei Raslavicienei, Aldonai Ivanauskienei, Jonui Vilioniui, Sergejui Jovaišai bei Prienų rajono savivaldybės administracijai už galimybę pajauti gyvą ir liūdną Lietuvos istorijos pamoką.

Danutė PLENTAITĖ-SKAUDICKIENĖ